

گزارش نشست گفتگو با ناشران برگزیده آسیای مرکزی، قفقاز و

روسیه

نشست تخصصی «گفتگو با ناشران برگزیده آسیای مرکزی، قفقاز و روسیه» در تاریخ ۲۶ خرداد ۱۴۰۵ در دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران برگزار شد. این نشست با همکاری مرکز مطالعات اوراسیای مرکزی و با حضور جمعی از استادان، پژوهشگران و مدیران مسئول انتشارات فعال در حوزه مطالعات اوراسیای مرکزی برگزار گردید.

دکتر شیوا علی‌زاده، استادیار گروه مطالعات منطقه‌ای دانشگاه تهران، به عنوان مدیر نشست، سخنان خود را با اشاره به تحولات مثبت در حوزه روسی‌شناسی در ایران آغاز کردند. ایشان خاطرنشان کردند که در سال‌های اخیر، شاهد شکل‌گیری مجموعه‌های غنی از منابع مربوط با شوروی و گروه بندی شرق در بازار نشر کشور بوده‌ایم. این موضوع در مقایسه با کمبود موجود در سال‌های گذشته، نشان‌دهنده روند رو به رشد توجه به این حوزه است. دکتر علی‌زاده هدف از برگزاری این نشست را تقدیر از ناشرانی دانستند که به انتشار آثاری در حوزه اوراسیای مرکزی اهتمام ورزیده‌اند. ایشان در ادامه به نگاه ابزاری برخی نهادهای فرهنگی به منطقه اشاره کردند و گفتند: متأسفانه گاهی منطقه اوراسیا تنها به عنوان سکویی برای دستیابی به اروپا در نظر گرفته می‌شود، در حالی که این منطقه خود دارای ظرفیت‌های راهبردی و علمی فراوانی است.

سپس دکتر الهه کولایی، رئیس مرکز مطالعات اوراسیای مرکزی، در سخنانی با اشاره به تأسیس این مرکز در سال ۱۳۸۶، آن را گامی اساسی در جهت ایجاد دانش بومی و مستقل از رویکردهای غربی ارزیابی کردند که بیشتر با نگاهی ضدشوروی و مغرضانه به منطقه نگریسته‌اند. ایشان با تأکید بر اینکه بعد از فروپاشی شوروی پژوهش کافی در این زمینه انجام نشده، خاطرنشان کردند که فروپاشی اتحاد شوروی، جریان‌های چپ را که الگوی خود را مبتنی بر آن نظام تعریف کرده بودند، دچار سرخوردگی ساخت. در نتیجه، توجه به منطقه به شدت کاهش یافت و این وضع همچنان ادامه دارد. دکتر کولایی شناخت علمی و دقیق از آسیای مرکزی و قفقاز را برای جمهوری اسلامی ایران حیاتی دانستند و هرگونه غفلت از این منطقه را یک خطای راهبردی توصیف کردند. ایشان همچنین به

ظرفیت‌های جابه‌جایی ایران پس از فروپاشی شوروی اشاره کردند و گفتند که با وجود قرارگرفتن ایران در موقعیت ممتاز جغرافیایی، نبود توجه کافی به این ظرفیت‌ها سبب از دست رفتن فرصت‌های بزرگی در حوزه جابه‌جایی انرژی و کالا شده است.

در ادامه آقای محمدعلی جعفریه، مدیر نشر ثالث، با اشاره به پیشینه ترجمه و نشر آثار مربوط با شوروی در ایران، از کمیابی مترجمان روسی در سال‌های پس از انقلاب سخن گفتند و راه‌اندازی رشته زبان روسی در دانشگاه‌ها را عامل مؤثری در تربیت نسل جدیدی از مترجمان دانستند. ایشان با اشاره به تجربه انتشار مجموعه «کتاب‌های سرخ» در سال ۱۳۸۴، این اقدام را تلاشی مؤثر در جهت پر کردن کمبود منابع تاریخی و سیاسی در حوزه شوروی و روسیه برشمردند و گفتند که در این مجموعه، آثاری درمورد زندگی لنین، استالین، تاریخ ارمنستان و نیز کتاب‌هایی درباره دوره ریاست‌جمهوری پوتین، بدون اعمال سانسور، منتشر شده است.

پس از آن آقای حبیب‌الله ملکوتی‌فر، رئیس اداره هماهنگی پژوهش‌های علمی و امور نشر وزارت امور خارجه، با تأکید بر جایگاه راهبردی آسیای مرکزی برای ایران، منطقه خزر را دارای اهمیت بنیادین در معادله‌های ژئوپلیتیک خواندند. ایشان با اشاره به جنگ اوکراین، اظهار داشتند که این رویداد می‌توانست زمینه‌ساز فرصت‌هایی برای ایران باشد، اما نبود زیرساخت‌های لازم و مهم‌تر از آن، نبود دید استراتژیک نسبت به منطقه خزر، مانع بهره‌گیری از این فرصت‌ها شده است. وی بر ریشه‌های عمیق فرهنگی ایران در این منطقه تأکید کردند و گفتند که با توجه به این ظرفیت‌ها، می‌توان در برابر فشارهای بین‌المللی مقاومت کرد. ایشان در مورد موانع نشر، از مسائلی مانند ممیزی سیاسی و دسترسی نداشتن پژوهشگران به منابع دسته اول به زبان‌های محلی (تاجیکی، ازبکی و قزاقی) به عنوان چالش‌های اساسی یاد کردند و بر ضرورت توسعه حضور در نمایشگاه‌های منطقه‌ای و برگزاری اردوهای علمی-پژوهشی دانشجویی تأکید کردند.

سپس دکتر صادق حیدری‌نیا، مدیر انتشارات نگارستان اندیشه، با اشاره به بیش از دو دهه فعالیت در حوزه نشر منطقه اوراسیا مرکزی، تنها خط قرمز انتشارات خود را مسئله ایران اعلام کردند و گفتند که تأکید بر آثار مربوط با ایران، به جای رویکردهای رویارویی، محور اصلی فعالیت ایشان بوده است. وی از همکاری با بنیاد روسیه و بنیاد مطالعات قفقاز خبر دادند و به انتشار کتاب «جبهه

ایرانی انقلاب جهانی» با موضوع اسناد نهضت جنگل (۱۹۲۰-۱۹۲۱) به عنوان یکی از پروژه‌های مشترک اشاره کردند. دکتر حیدری‌نیا پروژه تصحیح و انتشار نسخه‌های خطی فارسی آسیای مرکزی را از مهم‌ترین فعالیت‌های این انتشارات دانستند و از انتشار آثاری مانند «تاریخ بخارا»، «منتخب تواریخ محمد حکیم خان» و «سفرنامه خیه» با بهره‌گیری از تصاویر آرشیوی قرن نوزدهم نام بردند. ایشان با مقایسه دوره قاجار و دوران معاصر گفتند که در دوره قاجار، به ویژه در دوران ناصری، توجه به آسیای مرکزی به مراتب بیشتر از دوره کنونی بوده است. همچنین به ترجمه یادداشت‌های ژنرال یرمولوف، فرماندار کل قفقاز و انتشار فصلنامه تخصصی «دربند» با موضوع فرهنگ و تمدن قفقاز اشاره کردند.